

ІННОВАЦІЙНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ФРАНЧАЙЗИНГ

Державний біотехнологічний університет

Анотація. Обґрунтовано необхідність державної підтримки та змішаного інвестування інноваційних проєктів. Визначено фактори, що стримують розвиток інноваційної діяльності на підприємствах малого бізнесу. Доведено ефективність франчайзингу як форми господарчої інтеграції малого і великого бізнесу. Наведено переваги, проблеми та причини повільного розвитку франчайзингової діяльності в Україні.

Ключові слова: інноваційна діяльність; підприємництво; господарська інтеграція; франчайзинг

INNOVATIVE ACQUISITION AND FRANCHISING

Abstract: The necessity of the sovereign support and the mixed investment of innovative projects has been outlined. A factor was appointed to stream the development of innovative activities in small businesses. The effectiveness of franchising was brought as a form of government integration of small and big business. Introduced wins, problems and reasons for the full development of franchising activity in Ukraine.

Keywords: innovative activities; undertaking; government integration; franchising

Сучасні умови розвитку вітчизняної економіки обтяжені наслідками пандемії COVID-19 та кризою унаслідок війни Росії з Україною. Це визначає необхідність вивчення інноваційних форм розвитку бізнесу, моделей економічної поведінки суб'єктів ринкових відносин, впровадження цифрових технологій в загальнодержавні, соціальні та банківські сфери діяльності [1, с. 426; 2, р. 22; 3, р. 68;].

Розвиток підприємства на сучасному етапі залежить від таких основних чинників: реакція на мінливість зовнішнього і внутрішнього середовища; підтримка конкурентоздатності підприємства; кількісні, якісні та структурні зміни; покращення потенціалу підприємства; впровадження науково-технічного прогресу та інновацій [4, с. 207]. Тож, орієнтація на інноваційне підприємництво – це саме той напрямок, за допомогою якого Україна зможе забезпечити конкурентоспроможність вітчизняної продукції та вихід економіки з тяжкої кризи. Однак інноваційна діяльність підприємця в сучасних умовах неможлива без інвестування цієї діяльності.

Як показує світовий досвід, стан науки і науково-технічного потенціалу країн в світі різниться і характеризується витратами ВВП. Так, в індустріально розвинених країнах цей показник складає 2-3% ВВП і протягом декількох десятиліть має тенденцію до зростання. Вочевидь, саме так в країнах формується економіка інноваційного типу. В Україні навпаки спостерігається тенденція до зменшення витрат на науку. Аналіз доводить, що ще в 2003 році Україна і Китай мали майже однакову стартову позицію показника ВВП – це 1,06% в Україні та 1,13% у Китаї. Через десять років, в 2013 році, Китай збільшив показник до 2,8%, а Україна – знизилася до 0,7% (з 2020 року до 0,43% ВВП). Зазначимо, що критичним вважається рівень витрат на науку, коли він дорівнює 1% ВВП країни. Науковці вважають, що якщо показник буде ще нижче, то можуть початися незворотні зміни, які призведуть до деградації науки. Позиція держави передбачає суттєве збільшення фінансування лише за умови використання інших джерел фінансування, в тому числі приватних. Однак, інфраструктура ринку приватного фінансування науки в Україні ще не розвинута повною мірою. Тому державі потрібно взяти на себе відповідальність і збільшити бюджетне фінансування до 2% ВВП як долю загальних витрат на науку, а не 43% як долю державних витрат на науку в загальному обсязі фінансування науки з різних джерел [5].

За економічними прогнозами до 2025 року спостерігається посилення інтересу компаній до формування пріоритетів у спрямуванні інвестицій в таких межах: розвиток кадрового персоналу – 51%; цифровізація бізнес-процесів – 38%; мобільні технології – 25%; соціальні цифрові проєкти – 17%; хмарні сервіси – 17%; цифрові медіа – 8% [6, с. 43]. Нові види обладнання та технології, які кардинальним чином могли б змінити технологічний рівень та створити нові прогресивні виробництва характеризуються інноваціями в цифровому бізнесі в таких сферах підприємницької

діяльності, як: економіка, Е-комерція та торгівля; банківська справа, страхування, ресторанний бізнес, маркетинг, освіта, медицина [7, с. 154].

За матеріалами досліджень малого підприємництва, як одного з провідних напрямів економічного і промислового розвитку України, що проводяться щорічно, зрозуміло, що стан інноваційної діяльності та її результативності у сфері малого підприємництва неблагополучний. До основних факторів, що стримують інноваційну діяльність на малих промислових підприємствах, можна віднести: недолік власних коштів (думка близько 75% керівників), високі податкові ставки (60% керівників), неприйнятні умови інвестицій та кредитування (25%).

Держава робить певні спроби оздоровлення ситуації у цій галузі. Так, уточнено схему змішаного інвестування для залучення інвестицій в інноваційні проекти, визначено участь держави у процесі інвестування у формі поділу ризиків інновацій та надання необхідних гарантій, розроблено програму першочергових заходів щодо розвитку та державної підтримки інноваційної діяльності в промисловості.

У сфері торгівлі, послуг та громадського харчування значного поширення набула система договірних відносин – франчайзинг, як форма господарської інтеграції малого та великого бізнесу, яка дуже ефективно використовується у ринковій економіці всіх розвинених країн і надає можливість отримати швидко віддачу невеликих інвестицій [8, с. 65].

Система франчайзингу ефективна та дієздатна тому, що вигідна як великому підприємству, так і малому. Вигоди великого підприємства від франчайзингу полягають у створенні франчайзингової мережі, яка коштує значно дешевше, ніж розширення власної виробничо-збутової мережі, крім того, франчайзер готовий нести і несе істотну частину інвестицій та фінансових ризиків. В результаті використання франчайзингу знижуються витрати обігу, підвищується ефективність реклами, використання технічних і технологічних нововведень; зростає обсяг продажу та відповідно прибуток; з'являється можливість скуповувати найкращі підприємства галузі.

Вигоди малого бізнесу також очевидні, це можливість на більш вигідних умовах відкрити власну справу; можливість зниження первісних витрат; використання маркетингу франчайзера, послуг рекламної служби; однорідність стандартів товарів і послуг, що продаються, дозволяє франчайзі вільно себе почувати і утвердитися на тих ринках, куди незалежній малій фірмі пробитися дуже важко, а часом неможливо. Існують і проблеми, пов'язані з функціонуванням франчайзингу. Виникає конкуренція, з одного боку, між продавцями та покупцями франшизи, чого не має бути. З іншого боку, конкуренція між невиправдано великою кількістю покупців франшизи, що часом призводить до руйнування деяких з них. У багатьох випадках під час укладання договорів франчайзі несуть невиправданий тягар необґрунтованих умов, які забезпечують привілеї саме франчайзеру.

Можливим виходом із суперечливих ситуацій стає організація у країні асоціації покупців франшиз, покликаних захищати інтереси франчайзі. Це необхідно враховувати в умовах становлення системи франчайзингу у нашій країні. З урахуванням всього сказаного, перспективність розвитку франчайзингу в країні не залишає сумнівів. Тенденції до диверсифікації малих підприємств свідчать про можливість використання системи франчайзингу.

Підводячи підсумки зазначимо, франчайзинг – один з найбільш поширених у всьому світі різновидів організації бізнесу, проте в Україні набуває розвитку. Добре зарекомендував себе в країнах, що розвивають ринкові відносини, оскільки підприємству надається можливість стати власником незалежного бізнесу під торговою маркою відомої компанії і отримувати від неї консультації та підтримку. Розвиток франчайзингу дозволить вирішити багато питань, що стоять перед вітчизняними підприємцями: оволодіння сучасними технологіями, фінансування, маркетинг, менеджмент, сучасні методи ведення бізнесу[9].

Франчайзинг торкнувся практично всіх галузей економіки України. За кількістю франчайзингових об'єктів перше місце займають послуги, друге – громадське харчування, а ритейл – лише на третьому місці. Як показує практика, український ритейл успішно росте через франшизу тоді, коли має власне виробництво та налагоджену логістику.

Якщо подивитися на динаміку зростання кількості франчайзерів в Україні останніми роками, необхідно відмітити, що франчайзинг все ще набирає обертів в Україні і найбільше зростає частка саме вітчизняних франшиз.

Бізнес, який з'явився в Україні, добре адаптується під умови ринку і сама модель бізнесу враховує місцеві реалії. Близько 30% українських франшиз можуть впевнено конкурувати, наприклад, з будь-якою американською франшизою.

Але на жаль, розвиток франчайзингу в Україні йде не настільки швидкими темпами, як того хотілося б. Причин тому кілька:

1. По-перше, фактично відсутні прийнятні схеми кредитування підприємств малого та середнього бізнесу, а стартовий капітал є необхідною умовою.
2. По-друге, відсутня державна підтримка, без якої підприємцю-початківцю вижити дуже непросто.
3. Відчутна нестача кваліфікованих кадрів [10, с. 199-204].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кулініч О.А., Андросова Т.В. Наслідки пандемії та трансформація міжнародного бізнесу. Механізм сталого забезпечення розвитку економіки: проблеми, перспективи, міжнародний досвід. III Міжнародна науково-практична інтернет-конференція ДБТУ (10 листопада 2022 р.). Харків. 2022. С. 426-429
2. Кулініч О.А., Андросова Т.В. Поведінкова економічна теорія: від світової кризи до економічного зростання. Proceedings of the International Scientific and Practical Conference «Finance: theory and practice». K. National Aviation University, 2021.p. 22-25
3. Rushchyshyn N., Kulinich O., Tvorydlo O., Mikhailov A., Samoilenko V. State Regulation of Banking Business in the Context of Social and Digital Transformation of Economy. IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security, Vol. 22. No.4. 2022. pp. 67-72 URL: http://paper.ijcsns.org/07_book/202204/20220410.pdf
4. Мелушова А.С., Кулініч О.А. Теоретичні аспекти стратегічного розвитку підприємства. Перспективи розвитку територій: теорія і практика. Всеукр. наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти і молодих учених. Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова (19–20 листопада 2020 р.) Харків. 2020. С. 206-209
5. Економія на вчених: як пов'язані наука і ВВП. URL: <https://zn.ua/science/ekonomija-na-uchenykh-kak-svjazany-nauka-i-vvp.html>
6. Кулініч О.А., Федосєєва Г.О. Впровадження цифрових технологій як запорука стійкого розвитку компаній. Механізми забезпечення сталого розвитку економіки: проблеми, перспективи, міжнародний досвід. II Міжнар. наук.-практ. конф. (23 квітня 2021 р.) Харківський держ. ун-т харч. та торг. Х. ХДУХТ. 2021. С. 42-46
7. Кулініч О.А., Федосєєва Г.О. Вплив диджиталізації на розвиток підприємництва. Розвиток харчових виробництв, ресторанного та готельного господарств і торгівлі: проблеми, перспективи, ефективність. Міжнар. наук.-практ. конф. (18 травня 2021 р.) ХДУХТ. Ч. 1. Харків. 2021. С. 154-156
8. Кулініч О.А., Руденко Ю.А. Франчайзинг як сучасна форма бізнесу. Актуальні проблеми науки та освіти: реалії та перспективи. I Міжнар. наук.-практ. конф. (9.12.2022р.).м. Київ. НУХТ. С. 65-67 URL: <https://man.org.ua/conferences.html>
9. Українські франшизи – гідні конкуренти американським URL: <https://business.rayon.in.ua/topics/388143-rinok-franchaizingu-ukrayina-svit-i-suchasni-vikliki>
10. Андросова Т. , Кулініч О., Кобзева К. Інноваційний розвиток та кадрове управління: матеріали III Міжнародного форуму науковців та дослідників «SCIENCE AND STUDY 2021», 1.10.2021 р., Асоціація сприяння глобалізації освіти та науки «СПЕЙСТАЙМ», Київ, Україна. С. 199-204

Кулініч Оксана Андріївна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та бізнесу, Державний біотехнологічний університет, Харків, e-mail: kulinich.ekonom@gmail.com

Руденко Юлія Анатоліївна, бакалавр факультету економічних відносин та фінансів, Державний біотехнологічний університет, Харків

Kulinich Oksana, PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics and Business, State Biotechnological University, Kharkiv, e-mail: kulinich.ekonom@gmail.com

Rudenko Julia, Bachelor of the Faculty of Economic Relations and Finance, State Biotechnological University, Kharkiv